

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.2.5>

POLITYKA EDUKACYJNA KANADY W KONTEKŚCIE KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELA SZKOŁY PODSTAWOWEJ (1950–2010)

Oksana Khomych

*aspirantka Kijowskiego Uniwersytetu imienia Borysa Hrinchenki,
nauczyciel-metodyk Zespołu Edukacyjno-Wychowawczego „Nowopecherska Szkoła” (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0003-3695-4618
e-mail: khomich.oo@gmail.com*

Adnotacja. W artykule omówiono podstawowe strategie wielopoziomowej polityki edukacyjnej Kanady dotyczące kształcenia zawodowego nauczycieli do pracy w klasach podstawowych w odcinku historii lat 1950-2010. Ujawniono podstawowe cechy regionalnego poziomu polityki edukacyjnej i jej wpływ na zmianę w odniesieniu do organizacji, merytoryczno-technologicznego zapewnienia procesu kształcenia nauczycieli szkół podstawowych w prowincji Alberta. Ustanowiono wzmocnienie więzi między instytucjami oświatowymi a wartościami publicznymi w jurysdykcji prowincji i instytucji państwowych. Wyjaśniono wpływ finansowania publicznego na rozwój form kształcenia nauczycieli, zgodnie z ówczesnymi priorytetami państwowej polityki edukacyjnej. Według wyróżnionych i scharakteryzowanych przez nas w poprzednich badaniach etapów stwierdzono, że do kształtowania polityki edukacyjnej w kontekście kształcenia nauczycieli szkół podstawowych zaangażowano środowisko eksperckie, Rady Rodziców, społeczności lokalne i urzędnicy (prowincje). W liberalnych warunkach ówczesnej przestrzeni edukacyjnej Kanady nastąpiło powstanie szkół czarterowych (Charter schools), które zostały założone przez nauczycieli, rodziców lub stowarzyszenia społeczne i działały zgodnie ze statutem we współpracy z władzami lokalnymi lub krajowymi. Ustalono, że polityka edukacyjna dotyczyła również szkolenia, rekrutacji i edukacji nauczycieli. Badane są strategie instytucjonalnego regulowania przygotowania nauczycieli do pracy w klasach podstawowych, a mianowicie: rekrutacja i szkolenie nauczycieli, edukacja nauczycieli (podstawowa i ciągła), rozwój edukacji zawodowej, zatrudnienie i warunki pracy, motywacja, zachęty i nagrody, standardy nauczyciela, zarządzanie szkołą. Zgodnie z wynikami badań historyczno-pedagogicznych polityka edukacyjna rządów Kanady została ujawniona w wybranych ramach chronologicznych, mających na celu przewyżczenie braku personelu zawodowego, dominację imperatywu polityczno-ekonomicznego w kształtowaniu publicznej polityki edukacyjnej, sfery prywatnej na zasadach wielokulturowości, uwzględnienia różnorodności i restrukturyzacji, zmian demograficznych.

Słowa kluczowe: Stowarzyszenie Nauczycieli Kanady, ustawodawstwo edukacyjne, szkolenie nauczycieli, Rada Ministrów Edukacji Kanady, rządy prowincji, finansowanie szkolenia nauczycieli.

CANADIAN EDUCATIONAL POLICY IN THE CONTEXT OF PRIMARY SCHOOL TEACHER TRAINING (1950–2010)

Oksana Khomych

*Postgraduate Student at the Department of Pedagogy and Psychology
Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),
Teacher-Methodologist
Novopecherska School (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-3695-4618
e-mail: khomich.oo@gmail.com*

Abstract. The article discusses the main strategies of Canada's multilevel educational policy for the training of primary school teachers in the history of the 1950s and 2010s. The essential characteristics of the regional level of educational policy and its influence on the changes in the organization, content, and technological support of the process of training primary school teachers in the province of Alberta are revealed. The strengthening of ties between educational institutions and public values in the jurisdiction of the provinces and state institutions has been established. The influence of state funding on the development of forms of teacher training, in accordance with the then priorities of state educational policy, has been clarified. In accordance with the stages identified and characterized by us in previous studies, it was found that the expert community, parents' councils, local communities, and government officials (provinces) were involved in the formation of educational policy in the context of primary school teacher training. In the liberal educational environment of Canada at the time, charter schools were established by teachers, parents, or community organizations and operated in accordance with the charter in collaboration with a local or national authority. It was established that the educational policy also concerned the training, recruitment, and training of teachers. Strategies of institutional regulation of teacher preparation for work in primary classes, namely: recruitment and training of teachers, teacher education (primary and continuous), career education, employment and working conditions, motivation, incentives and rewards, teacher standards, school management are studied. According to the results of historical and pedagogical research, the educational policy of Canadian governments is revealed within certain chronological limits, aimed at overcoming the lack of professional staff, dominance of political and economic imperative in the formation of public educational policy, private sphere on multiculturalism, diversity and restructuring, demographic change.

Key word: education legislation, funding teacher training, provincial governments, Teachers' Association of Canada, teacher training, Council of Ministers of Education of Canada.

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА КАНАДИ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (1950–2010 РОКИ)

Оксана Хомич

аспірантка кафедри педагогіки та психології

Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна),

вчителька-методистка

НВК «Новопечерська школа» (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-3695-4618

e-mail: khomich.oo@gmail.com

Анотація. У статті розглядаються основні стратегії різнорівневої освітньої політики Канади щодо професійної підготовки вчителів до роботи в початкових класах у відрізку історії 1950–2010-х років. Розкрито сутнісні характеристики регіонального рівня освітньої політики та її впливу на зрушення щодо організації, змістово-технологічного забезпечення процесу підготовки вчителів початкових класів у провінції Альберта. Встановлено зміцнення зв'язків між закладами освіти та суспільними цінностями в юрисдикції провінцій і державних інституцій. З'ясовано вплив державного фінансування на розвиток форм підготовки вчителів, згідно з тогочасними пріоритетами державної освітньої політики. Відповідно до виокремлених і охарактеризованих нами в попередніх дослідженнях етапів виявлено, що до формування освітньої політики в контексті підготовки вчителів початкових класів долучалось експертне середовище, батьківські ради, місцеві громади й урядовці (провінцій). У ліберальних умовах тогочасного освітнього простору Канади відбулось становлення чартерних шкіл (charter schools), які були засновані вчителями, батьками чи громадськими об'єднаннями і діяли згідно зі статутом у співпраці з місцевим або національним органом влади. Встановлено, що освітня політика також стосувалася підготовки, набору та навчання педагогів. Досліджено стратегії інституційного регулювання підготовки вчителів до роботи в початкових класах, а саме: набір та навчання вчителів, освіта вчителів (початкова та безперервна), кар'єрний освітній розвиток, зайнятість та умови роботи, мотивація, заохочення та винагорода, стандарти вчителя, управління школою. За результатами історико-педагогічного дослідження розкрита освітня політика урядів Канади у виокремлених хронологічних межах, спрямована на подолання відсутності професійних кадрів, домінування політико-економічного імперативу у формуванні державної освітньої політики, приватної сфери на засадах полікультурності, урахування різноманітності та реструктуризації, демографічних змін.

Ключові слова: асоціація вчителів Канади, освітнє законодавство, підготовка вчителів, Рада міністрів освіти Канади, уряди провінцій, фінансування підготовки вчителів.

Вступ. У сучасному мінливому світі триває пошук відповідей на багатомірні питання, що пов'язують з освітою людини у ХХІ ст. Попри те, що існують різні концепції щодо осмислення педагогічних явищ і процесів, нині науковий і практичний інтерес становить історико-педагогічне дослідження для виявлення продуктивних практик підготовки вчителя в попередні періоди. Означена наукова проблема становить інтерес для наукового середовища українських та закордонних учених. Підзвітність за освіту в Альберті досліджував Н. Мак'ювен (McEwen, 1995), розвиток освітніх реформ у Канаді – Фуллан (Fullan, 2010), політику освітніх реформ – А. Тейлор (Taylor, 2001), історико-теоретичний аспект державної освітньої політики України – Л. Прокопенко (Прокопенко, 2009). За результатами наукових студій з'ясовано: здобутки в освітній галузі можуть бути значними за умови її розвитку в сув'язі з освітньою політикою держави. Вивчення різних аспектів із проблематики поступу підготовки вчителів початкової школи в Канаді в означеному відрізку історії уможливило з'ясування вартісних надбань взаємодії освітнього, громадянського середовищ і державних інституцій у цій галузі. Реформування шкільної системи освіти в Україні актуалізує вивчення досвіду країн щодо освітньої політики держави як чинника її розвитку. На поняттєвому рівні освітню політику розглядаємо як доконану співпрацю державних інституцій, органів місцевого врядування, громадянського суспільства для законодавчого, організаційного, фінансового забезпечення діяльності освітньої галузі та її розвитку. У руслі теми дослідження ми розглядаємо особливості освітньої політики Канади в умовах характерного для цієї країни територіально-адміністративного устрою.

Дослідженню освітньої політики Канади в контексті підготовки вчителів до роботи в багатокультурному середовищі передують раніше здійснені нами розвідки, зокрема й у статті «Етапи підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» (Іванюк, Хомич, 2020). Висвітлені результати дослідження дали змогу зробити висновок: взаємозв'язки між покращенням освітньої галузі та сприяттям розвитку соціально-культурної, економічної сфер суспільства; державне регулювання розвитку освіти загалом і підготовки вчителя зокрема може слугувати як чинником стимулювання цих процесів і явищ, так і гальмувати їхній поступ.

Метою статті є висвітлення результатів наукового пошуку сутності впливу освітньої політики різних рівнів на ключові аспекти підготовки вчителів початкових класів в різнокультурному просторі Канади

Основна частина. У 1950–1990-і рр. освітня політика Канади щодо підготовки вчителів початкових класів певним чином забезпечувала потреби тогочасного суспільства. Першорядними були економічні потреби щодо освіти робітників для технологічного виробництва, соціальної сфери. Тому основні завдання щодо підготовки вчителів ґрунтувались на ідеях суспільства знань, якості шкільної освіти учнів, доступності, мобільності та врахування потреб учнів, соціального та культурного середовищ. У 2000–2020 рр. освіта

в Канаді переживає трансформації, що можна згрупувати за такими напрямками: реорганізація та реструктуризація (reorganization and restructuring), реформа фінансування (funding reform), оновлення навчальної програми (curriculum renewal), увага до дошкільної освіти (early childhood development), оцінка результативності (performance assessment), поява інформаційно-комунікаційних технологій на всіх рівнях (emergence of information and communication technologies at all levels), співпраця державних і громадських інституцій та спільні послуги (cooperation and shared services), перехід на ринок праці (transition to the job market), якість освіти (quality of education), прогнозування подолання майбутніх викликів (future challenges) (Report of Canada, 2001).

У руслі наукової проблеми дослідження освітню політику в контексті підготовки вчителів початкових класів розглядаємо як упорядковану діяльність державних інституцій, органів місцевого самоврядування із законодавчого, фінансового, організаційного забезпечення функціонування й розвитку закладів професійно-педагогічної освіти згідно із запитами громадянського суспільства та державних стратегій. Освітня політика Канади включає в себе закони та правила, які здійснюють регулювання та функціонування системи підготовки вчителів. На освітню політику впливають думки, що визрівають у громадянському суспільстві на ґрунті соціальних і культурних чинників, а саме: щодо відбору вчителів, їхньої освіти, сертифікації, оплати праці, методів навчання, змісту навчальних програм тощо (Education policy, 2021)

Дослідження освітньої політики зазначеного періоду забезпечило змогу виокремити й охарактеризувати освітню політику Канади в руслі зазначених періодів, що увиразнюють підготовку вчителів до роботи в початкових класах.

Так, на етапі становлення університетської системи підготовки вчителя (1966–1980 рр.) встановлено вплив освітньої політики Канади на зміни щодо підготовки вчителів початкових класів у руслі освітніх реформ у провінції Альберта, що становлять осердя всіх реформ освіти. 1960–1970-і рр. пов'язують з утвердженням прогресивних практик, інновацій та експериментів, як-от: реалізація індивідуальних програм, упровадження інтегрованих навчальних програм у цій провінції (Taylor, 2001).

Наприкінці 1960-х рр. в Онтаріо було оприлюднено Звіт Холла-Денніса (Hall-Dennis Report.). Цей документ розкривав пріоритет освіти, орієнтованої на дітей, у розвитку державних шкіл (Nikiforuk, 1993).

Підтримка розвитку освіти урядами провінції Альберта сприяла залученню молодих людей до педагогічної професії. У 1970 р. середній вік учителів становив 30 років. У школах спостерігалось збільшення чисельності учнів. У суспільстві формувалась позитивний образ учителя та шкільної освіти загалом. Розвиток освіченості суспільства продовжував зростати. Освіта була пріоритетом соціальних програм, що фінансувалися державою (Barlow, Robertson, 1994).

Загалом на початку 1970-х рр. учителі мали забезпечити шкільну освіту учнів у руслі «роби свою справу» (“do your own thing”). Навчальні заклади (школи) були орієнтовані на учнів. Навчальні програми включали командне навчання (team teaching), об'єднане навчання (cooperative learning) та відкриті аудиторії (open-area classrooms). Заохочувалася та підтримувалася відмова від стандартизованої оцінки (Harrison et al., 1999).

На зміни освітньої політики Канади в означених хронологічних межах впливали і глобальні виклики. У 1975 р. викликало занепокоєння серед країн організації економічного співробітництва та розвитку (Organization for Economic Cooperation and Development (ОЕСР)) зниження темпів зростання державної освіти. Ця проблема мала місце також у Канаді, її пов'язують зі зниженням фінансування освітньої галузі (Statistics Canada, 2014).

Виявлено, що на етапі вдосконалення професійного навчання вчителів в умовах мультикультуризму (1980–1990 рр.) державна освітня політика мала подолати нові виклики, що в наступне десятиліття реалізовано у зв'язку між державними та громадськими інституціями Канади. 1980-ті рр. охарактеризувалися зміцненням зв'язків між закладами освіти та суспільними цінностями. Зміст шкільної освіти учнів збагачувався питаннями про збереження навколишнього середовища, десеґрегації людей з обмеженими можливостями, реалізації двомовності. Навчальні заклади педагогічної підготовки намагалися відповідати вимогам часу: упроваджувати освітні програми, що охоплювали різні сфери розвитку суспільства. Асоціації вчителів активно підтримували соціально орієнтовану освітню політику. У той час відбувались зміни у сфері фінансування дітей із низьким соціальним статусом для створення умов для навчання у приватних школах. До управління освітою на рівні провінції долучали представників батьківських рад, зацікавлених людей із виробничих кіл, органів територіального самоуправління. Освітнє законодавство провінції сприяло розширенню фінансування коледжів недержавним коштом для розширення змісту навчальних програм підготовки вчителів із різних галузей науки і технологій.

Варто зауважити, що освітня політика здійснювалася досить системно. Міністерство освіти Альберти встановило виконання до 1988 р. конкретної програми досліджень і тестувань із метою забезпечення посиленого державного контролю над результатами навчальних досягнень учнів (Taylor, 2001).

Встановлено, що в 1981–1983 рр. освітня політика провінції Альберти відповідала загальнодержавним потребам, водночас визначалась економічним поступом цієї території та культурними запитами щодо двомовності в освітньому середовищі. Освітня політика визначала два вектори, як-от: модернізація шкільної освіти учнів і вдосконалення підготовки вчителів.

З метою забезпечення якості шкільної освіти учнів вводилось стандартизоване тестування результатів навчальних досягнень учнів 3-х класів з англійської мови, математики, природознавства та соціальних досліджень. Відповідно до цих нововведень у 1985–1986 рр. були внесені зміни до навчальних програм

підготовки вчителів початкових класів: збільшено час на вивчення основних предметів і зменшено на додаткові дисципліни. Запроваджені обов'язкові курси з розвитку кар'єри (careers), особистих фінансів (personal finance) та навичок управління життям (life management skills) (Taylor, 2001).

В умовах колаборації державних структур та університетів (1990–2010 рр.) освітня політика в Альберті привертала увагу урядів інших провінцій і державних інституцій загалом. У 1991 р. Альбертська палата ресурсів (Alberta Chamber of Resources (далі – ACR)) та Рада конференцій Канади (Conference Board of Canada (CBC)) провели спільне дослідження під назвою «Міжнародні порівняння в освіті» (“International Comparisons in Education”), у якому зіставлено школи Альберти зі школами Японії, Німеччини й Угорщини. За його результатами Палата ресурсів ACR та сфера освіти Альберти отримали державну фінансову підтримку для розвитку освіти (Taylor, 2001).

Встановлено, що громадська думка мала суттєвий вплив на тогочасну освітню політику. Аргументи для цих міркувань підтверджують матеріали: Ендрю Нікіфорук, колишній оглядач газети «Глобус і пошта» з Калгарі, доктор Джо Фрідман і група «Мешканці Альберти за якісну освіту» висловлювали своє невдоволення станом освіти у провінції від імені батьківської ради. Ініціативна група закликала підвищувати рівень освіти, а також розірвати монополію державних шкіл на освіту. Група підтримувала ринкову модель, а саме: збільшення приватного сектора шкільного навчання, відновлення виробничих цінностей (Taylor, 2001).

До формування освітньої політики в контексті підготовки вчителів початкових класів долучалось експертне середовище. У 1994 р. Інститутом Геллапа (Gallup Poll) було проведено опитування, яке виявило, що 59% канадських керівників підприємств недержавної форми власності вважають, що приватний сектор повинен брати активну участь у формуванні освітньої політики та формуванні навчальної програми і стандартів (Barlow, Robertson, 1994). Прем'єр-міністром провінції Альберта Ральфом Клейном (Ralph Klein) було оприлюднено плани збалансування бюджету загальнодержавної юрисдикції. Зміни значним чином торкнулися освіти і передбачали зменшення фінансування на 12,4%. Оскільки провінція повністю відповідала за фінансування освіти, вона скоротила шкільні ради зі 140 до 60. Фінансування дошкільної освіти було зменшено на 50%. Введено в дію законодавство про статутні (чартерні) школи. Чартерні школи (charter school) – це незалежні школи, що фінансувалися державою, засновані вчителями, батьками або громадськими групами на умовах статуту та за умови співпраці з місцевим або національним органом влади (Matsumoto, 2002).

Прихильником чартерних шкіл того часу Джо Фрідманом (Dr. Joe Freedman) запропоновано використання державних шкіл для навчання вчителів. Він ставив за мету проведення в них трирічного дослідницького експерименту, що включав навчання педагогів у вільному середовищі, що позбавлене контролю з боку місцевої шкільної ради (local school board) та Альбертської асоціації вчителів (Alberta Teachers' Association (ATA)) (Matsumoto, 2002).

На початку 2000-х рр. громадськість Альберти вимагала від уряду провінції збільшення фінансування освіти та вирішення питань, що були пов'язані з наповнюваністю класів і умовами навчання дітей. Урядом було запропоновано розглянути законопроект 12 (Bill 12) нового документа про освіту – «Закон про врегулювання освітніх послуг» (“Educational Services Settlement Act”). Президент Альбертської асоціації вчителів (ATA) Ларрі Буй (Larry Booi) оголосив про відмову педагогів від добровільної служби. Результатом переговорів між урядом і асоціацією вчителів стало проведення арбітражного процесу. Після розгляду справи арбітражний суд завершився на користь учителів, зобов'язав уряд виплатити заборгованість упродовж року. Арбітраж також розглянув контракти вчителів по всій провінції. Протягом літа Альбертська асоціація вчителів проводила слухання щодо умов навчання у класах. Уряд провінції призначав членів Комісії з питань навчання для вивчення проблематики освітнього процесу (Matsumoto, 2002).

Освітня політика також стосувалася підготовки, набору та навчання педагогів (UNESCO, 2016). Основна її мета – стратегічність, цілісність, стійкість. Щоб відбувалася ефективна всебічна підготовка вчителів Канади, ураховували низку аспектів, як-от: набір та утримання вчителів (Teacher Recruitment and Retention), освіта вчителів (початкова та безперервна) (Teacher education (initial and continuing)), кар'єрний освітній розвиток (Deployment, Career Structures/Paths), зайнятість та умови роботи (Teacher Employment and Working Conditions), мотивація, заохочення та винагорода (Teach Reward and Remuneration), стандарти вчителя (Teacher Standards), підзвітність учителів (Teacher Accountability), управління школою (School Governance) (Awases et al., 2014).

Провінції Канади мають свої міністерства освіти, управління, якими управляє міністр освіти, якого призначає прем'єр-міністр країни. Міністерство встановлює освітні стандарти, визначає навчальні програми, здійснює розподіл фінансування для державних шкіл у своїй провінції, контролює процес сертифікації вчителів та надання шкільних послуг підтримки (транспорт, охорона здоров'я та харчування, бібліотеки). Провінції зазвичай організують свої шкільні системи навколо місцевих шкільних рад. Місцеві шкільні ради є виборними органами та працюють спільно із провінційним урядом. Шкільні ради несуть відповідальність за всі найважливіші рішення щодо найму та персоналу – від керівника закладу освіти до вчителів. Вони також встановлюють річні бюджети і можуть мати певний контроль за новими програмами та політикою.

У Канаді функціонує Рада міністрів освіти (Council of Ministers of Education (далі – СМЕС)), а федерального міністерства освіти немає. У СМЕС міністри освіти провінцій здійснюють обмін інформацією один з одним та для порівняння систем. Федеральний уряд забезпечує фінансування вищої, середньої освіти, професійного навчання дорослих та програм, спрямованих на розширення освітнього рівня, для носіїв мов меншин та членів корінних груп Канади (NCEE, 2020).

Уряд країни створює відповідні структури, які забезпечували можливість особистісного поступу кожному громадянину країни. Кожна окрема освітня структура може сприяти формуванню та розвитку необхідних навичок, цінностей, які важливі сьогодні канадському суспільству. Проте є низка чинників, що зумовлюють різні тлумачення явищ і процесів розвитку освіти країни, зокрема і підготовки вчителів. Найбільш вагомими є: навчальні програми (різні думки щодо релігійного навчання), відповідність освіти запитам етнічних, мовних та релігійних меншин; обсяг та форми державного фінансування на місцевому, провінційному та федеральному рівнях, державний контроль щодо прав учнів, студентів, батьків і вчителів (Peters, Leslie, 2015).

Поступ освіти Канади в означених хронологічних межах наукового пошуку залежав від багатьох чинників, серед яких чільне місце посідав професійний розвиток учителів, що сприяв зростанню мотивації до педагогічної освіти, здобуття фаху вчителя. Результати зіставного аналізу дали змогу з'ясувати: у 1952 р. лише 22% усіх учителів, які здійснювали викладання у школах Канади, мали вищу освіту; у 1973 р. понад 50% учителів (57%) уже здобули вищий ступінь професійної підготовки. Чоловіків-учителів було менше, проте вони прагнули здобути всі університетські ступені: «бакалавр» (“Bachelor”), «майстер і вище» (“Master and higher”).

У провінціях, де система підготовки вчителів була слабкою, рівень фахівців із дипломами про вищу освіту був низьким. У тих юрисдикціях, де краще була налагоджена система підготовки вчителів, частка фахівців із вищою освітою була вищою, проте частка спеціалістів, які здобували вищу освіту, зростала повільніше. Більш детально динаміку можна простежити в таблиці 1 (Statistics Canada, 2014).

Таблиця 1

Кадрове забезпечення державних шкіл

№ п/п	Провінції	Учителі, що мають диплом про вищу освіту (%)		Позитивна динаміка (%)
		1952 р.	1973 р.	
1.	Ньюфаундленд	4,4	51,6	11,73
2.	Острів принца Едуарда	5,1	38,6	7,57
3.	Нова Шотландія	19,4	49,9	2,57
4.	Нью-Брансвік	11,4	52,3	4,59
5.	Онтаріо	24,6	52,5	2,13
6.	Манітоба	19,4	59,4	3,06
7.	Саскачеван	13,3	52,5	3,95
8.	Альберта	35,5	73,8	2,08
9.	Британська Колумбія	21,8	57,0	2,61

Джерело: розроблено автором

За результатами статичного аналізу можна зробити висновок, що в таких юрисдикціях, як Ньюфаундленд і Острів Принца Едуарда, де приблизно 4 та 5% викладачів мали вищу освіту в 1952 р., швидкість зростання спеціалістів до 1973 р. збільшилася у 12 та 8% відповідно. Проте в Альберті та Британській Колумбії, де рівень освіти був значно вищим на початку 50-х рр., відсоток зростання фахівців, що здобули вищу освіту, до середини 70-х рр. значно нижчий. Хоча загалом ці провінції зуміли втримати високий статус у загальній системі освітніх фахівців Канади.

Найбільш значною зміною у викладацькому складі в період 1952–1973 рр. стало чотириразове збільшення кількості вчителів чоловічої статі (із 20 341 до 80 881), тоді як кількість учителів-жінок збільшилася лише удвічі (із 48 077 до 105 367). З урахуванням учителів державних шкіл у всіх провінціях у період з 1950 по 1975 рр. кількість учителів-чоловіків зростає в 4 рази, тоді як учителів-жінок – у 2,2 рази. Отже, викладання на початковому та середньому рівнях вже не було переважно жіночою справою, як це було в першій половині століття, коли відсоток чоловіків коливався від 20 до 25%. Швидке зростання спеціалістів середньої освіти з 1951 р. було одним із кількох чинників, що сприяли цьому розвитку (Statistics Canada, 2014).

Таблиця 2

Стать	Кількість спеціалістів із вищою освітою		Динаміка росту (%)
	1952 р.	1973 р.	
Чоловіки	20 341	80 881	4
Жінки	48 077	105 367	2,2

Джерело: розроблено автором

У другій половині XX ст. підготовка вчителів до роботи в початкових школах здійснювалась на денній формі навчання (full-time education) і на заочній (part-time education). Встановлено, що в 1962–1975 рр. заочна форма навчання зростала набагато швидше, ніж денна: 32 проти 163%. Кількість жінок, які навчалися за сумісництвом, значно зростає, – із 3 до 51%. Це свідчить про те, що освіта поступово почала ставати процесом усього життя. Зростання кількості студентів на заочній формі навчання можна простежити в таблиці 3 (Statistics Canada, 2014).

Таблиця 3

Чисельність студентів заочної форми навчання

Роки	Студенти останнього року навчання (undergraduate)			Випускники (graduate)			Загальна кількість (total)		
	ч.	ж.	усього	ч.	ж.	усього	ч.	ж.	усього
1962	22 727	15 912	38 639	44 438	913	5 351	27 165	16 825	43 990
1963	30 798	19 629	50 427	5 367	1 131	6 498	36 165	20 760	56 925
1964	33 472	23 009	56 481	5 879	1 389	7 268	39 351	24 398	63 749
1965	38 386	26 913	65 299	6 192	1 532	7 724	44 578	28 445	73 023
1966	42 607	32 071	74 678	7 792	2 319	10 111	50 399	34 390	84 789
1967	50 245	36 923	87 168	8 126	2 570	10 696	58 371	39 493	97 864
1968	51 758	39 424	91 182	8 202	2 282	10 484	59 960	41 706	101 666
1969	61 404	46 883	108 287	10 454	3 265	13 719	71 858	50 148	122 006
1970	81 883	60 323	142 206	10 958	3 412	14 370	92 841	63 735	156 576
1971	72 516	64 842	137 358	13 693	4 336	18 029	86 209	69 178	155 387
1972	62 519	69 981	132 500	15 165	5 316	20 481	77 684	75 297	152 981
1973	63 360	74 294	137 654	17 094	6 416	23 510	80 454	80 710	161 164
1974	65 997	79 792	145 789	17 424	7 036	24 460	83 421	86 828	170 249
1975	72 287	86 007	158 294	18 659	8 072	26 731	90 946	94 079	185 025

Джерело: розроблено автором

Досліджено: пріоритетом освітньої політики Канади цих років було державне фінансування галузі освіти. Увесь приріст відбувся на рівні провінцій, тоді як федеральна частка значно зменшилася. Федеральні перекази коштів провінціям становили 50% від загальних операційних витрат. Так, наприклад, Федеральне фінансування в 1967–1968 рр. становило 422 \$ млн, а в 1975–1976 рр. досягнуло майже 1,4 \$ млрд. Федеральні департаменти надавали значні гранти на проведення досліджень (Statistics Canada, 2014).

На збільшення фінансування підготовки вчителів і функціонування шкіл впливали кооперація коштів державних установ та недержавних (громадських) організацій, прибутки за надання додаткових освітніх послуг, від продажу активів і навіть запозичення. Фінансування підготовки вчителів в умовах університету можна простежити в таблиці 4 (Statistics Canada, 2014).

Таблиця 4

Витрати на університетську освіту в 1960–1974 рр.

Вид фінансування	Поточне		Основне	
	1960 р. (%)	1974 р. (%)	1960 р. (%)	1974 р. (%)
Урядове	21,9	9,4	11,4	6,5
Провінційне	41,9	69,7	45,2	40,4
Муніципальне	0,2	–	0,4	–
Усього	64,0	79,0	57,0	46,9
Податки	25,2	13,8	–	–
Інше	10,8	7,1	43,0	53,1
Усього	36,0	20,9	43,0	53,1
У мільйонах \$	182,6 \$	1 838,0 \$	–	–
Основне	79,8	188,8	–	–
Загальна сума	262,4 \$	2 026,8 \$	–	–

Джерело: розроблено автором

У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. освітня політика Канади характеризувалася низкою ухвалених законів і актів, що були спрямовані на розвиток освітньої галузі, впливали на організацію, зміст підготовки вчителів: утвердження стратегії культурного різноманіття. Наприклад: «Про громадянські права» (On Civil Rights) (1964 р.), «Про двомовну освіту» (Bilingual Education Act) (1968 р.), «Про рівні освітні можливості» (On equal educational opportunities) (1974 р.) та інші. Згідно із цими законами всі учні отримували рівноцінну освіту незалежно від їхніх расових, етнічних особливостей. Тому зміни в підготовці вчителя були суголосні цим ідеям (Бахов, 2017: 343).

Освітня політика урядів Канади в окреслених хронологічних межах спрямована на подолання відсутності професійних кадрів (deprofessionalization), домінування політико-економічного імперативу у формуванні державної освітньої політики (підзвітність (accountability)), приватної сфери (privatization), полікультурність (multiculturalism), різноманітність (diversity); реструктуризацію (restructuring); демографічні зміни (demographic changes) (Fisher, 2001).

Уряди провінцій намагалися створювати професійні вчительські коледжі у Британській Колумбії, Онтаріо, Квебеку. Цей процес був спрямований на освітній розвиток юрисдикцій. До цієї ініціативи приєдналися Альберта, Нью-Брансвік, а також Нова Шотландія. Уряди цих провінцій спрямували роботу на підвищення стандартів роботи вчителів, на кращий контроль її якості шляхом визначення стандартів навчання та практики (Fisher, 2001).

Висновки. За результатами з'ясовано, що освітня політика Канади в контексті підготовки вчителя початкових класів позитивно вплинула на розвиток освітньої галузі. Проведений аналіз джерел забезпечив змогу виділити нам стратегії інституційного регулювання підготовки вчителів. Проведена нами розвідка в окреслених хронологічних межах сприяла розкриттю ключових аспектів розвитку освітньої політики у провінціях Канади в напрямі підготовки вчителя початкових класів.

Список використаних джерел:

1. Бахов І. Тенденції розвитку полікультурної освіти у професійній підготовці фахівців Канади і США (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 624 с.
2. Іванюк Г., Хомич О. Етапи підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. № 29. С. 186–192.
3. Прокопенко Л. Державна освітня політика : історико-теоретичний аспект. 2009. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Prokopenko.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Prokopenko.pdf).
4. Andersen N., Dunsan B., Pungente J. Media Education in Canada – the Second Spring. *Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy* / P. Aufderheide, C. Firestone (Eds). Queenstown, 1993.
5. Awases A., Tang Q., Nilson B. Teacher Policy Development Guide. 2014. *Teacher for Education 2030* / UNESCO. URL: <https://web.archive.org/web/20151211121202/http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002352/235272e.pdf>.
6. Barlow M., Robertson H. Class Warfare. The Assault on Canada's Schools. Toronto, Ont. : Key Porter, 1994.
7. Education policy. *Wikipedia*. 2021. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Education_policy.
8. Fisher D. Canada. Influences On The Educational Systems, Twentieth-Century Developments. *The Place Of Education In The Society*. 2001. URL: <https://education.stateuniversity.com/pages/1811/Canada.html>.
9. Matsumoto L. A Brief History–The Education Reform Movement in Alberta. The Alberta Teachers' Association. 2002. URL: <https://www.teachers.ab.ca/News%20Room/ata%20magazine/Volume%2083/Number%201/Articles/Pages/A%20Brief%20History%20The%20Education%20Reform%20Movement%20in%20Alberta.aspx>.
10. McEwen N. Educational Accountability in Alberta. *Canadian Journal of Education*. 1995. Vol. 20. № 1. Accountability in Education in Canada. P. 27–44. *Canadian Society for the Study of Education*. URL: <https://doi.org/10.2307/1495050>.
11. National Center on Education and the Economy. Canada: Governance and Accountability, 2020. *Center on International Education Benchmarking*. URL: <https://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/canada-overview/canada-system-and-school-organization/>.
12. Nikiforuk A. School's Out: The Catastrophe in Public Education and What We Can Do About It. Toronto, Ont. : McFarlane Walter & Ross, 1993.
13. Peters F., Leslie P. Education Policy. *The Canadian Encyclopedia*. 2015. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/education-policy>.
14. Report of Canada. The Development of Education in Canada. Council of Ministers of Education, Canada. Canadian Commission for UNESCO. 2001. URL: <http://www.cmec.ca/publications/lists/publications/attachments/34/ice46dev-ca.en.pdf>.
15. Statistics Canada. Part-time university enrolment, by sex, Canada, 1962 to 1975. Section W : Education. 2014. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-516-x/sectionw/4147445-eng.htm>.
16. Taylor A. The Politics of Educational Reform in Alberta. Toronto, Ont. : University of Toronto Press, Ontario, 2001.
17. Trevor H., Kachur J. Contested Classrooms: Education, Globalization, and Democracy in Alberta. Edmonton, Alta. : University of Alberta Press, Alberta, 1999.
18. UNESCO. Teacher policies: Preparation, Recruitment and Retention of Quality Teachers/Educators. 2016.
19. Worsnop C. Screening Images: Ideas for Media Education. Mississauga. 1994.

References:

1. Andersen, N., Dunsan, B., Pungente, J. (1993). Media Education in Canada – the Second Spring. In Aufderheide P., Firestone C. (Eds), *Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. Queenstown.
2. Awases A., Tang Q., Nilson B. (2014). *Teacher Policy Development Guide*. Teacher for Education 2030. UNESCO. URL: <https://web.archive.org/web/20151211121202/http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002352/235272e.pdf>
3. Barlow M., Robertson H. (1994). *Class Warfare. The Assault on Canada's Schools*. Toronto, Ont.: Key Porter.
4. Bakhov I. S. Tendenciyi rozvytku polikulturnoyi osvity u profesijnij pidgotovci faxivciv Kanady i SSHA (druga polovyna XX – pochatok XXI st.) [Trends in the development of multicultural education in the training of specialists in Canada and the United States (second half of XX – early XXI century.)] // Dis. research: 13.00.04. Kyiv. 2017. 624 p. [in Ukrainian].
5. Education policy. (2021). *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Education_policy.
6. Fisher D. (2001). Canada. Influences On The Educational Systems, Twentieth-Century Developments, *The Place Of Education In The Society*. URL: <https://education.stateuniversity.com/pages/1811/Canada.html>
7. Ivanyuk G.I., Khomych O.O. (2020). Etapy pidhotovky vchytelia pochatkovoi shkoly v Kanadi (druga polovyna 20 – pochatok 21-ho stolittia) [Stages of primary school teacher training in Canada (second half of the 20th – beginning of the

- 21st century). / *Current issues of humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko*. № 29. P. 186–192. [in Ukrainian].
8. Matsumoto L. (2002) A Brief History – The Education Reform Movement in Alberta. The Alberta Teachers' Association. URL: <https://www.teachers.ab.ca/News%20Room/ata%20magazine/Volume%2083/Number%201/Articles/Pages/A%20Brief%20History%20The%20Education%20Reform%20Movement%20in%20Alberta.aspx>.
 9. McEwen N. (1995). Educational Accountability in Alberta. *Canadian Journal of Education*. Vol. 20, № 1. Accountability in Education in Canada. P. 27–44. Published By: Canadian Society for the Study of Education. URL: <https://doi.org/10.2307/1495050>
 10. National Center on Education and the Economy. (2020). Canada: Governance and Accountability. Center on International Education Benchmarking. URL: <https://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/canada-overview/canada-system-and-school-organization/>
 11. Nikiforuk A. (1993). *School's Out: The Catastrophe in Public Education and What We Can Do About It*. Toronto, Ont.: McFarlane Walter & Ross.
 12. Peters F., Leslie P. (2015). Education Policy. *The Canadian Encyclopedia*. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/education-policy>
 13. Prokopenko L.L. (2009). Derzhavna osvityna polityka: istoryko-teoretychnyj aspekt. [State educational policy: historical and theoretical aspect]. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Prokopenko.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Prokopenko.pdf) [in Ukrainian].
 14. Report of Canada. (2001). *The Development of Education in Canada*. Council of Ministers of Education, Canada. Canadian Commission for UNESCO. URL: <http://www.cmec.ca/publications/lists/publications/attachments/34/ice46dev-ca.en.pdf>
 15. Statistics Canada. (2014). Part-time university enrolment, by sex, Canada, 1962 to 1975. Section W: Education. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-516-x/sectionw/4147445-eng.htm>
 16. Taylor A. (2001). *The Politics of Educational Reform in Alberta*. Toronto, Ont.: University of Toronto Press, Ontario.
 17. Trevor H., Kachur J. (1999). *Contested Classrooms: Education, Globalization, and Democracy in Alberta*. Edmonton, Alta.: University of Alberta Press, Alberta.
 18. UNESCO. (2016). *Teacher policies: Preparation, Recruitment and Retention of Quality Teachers/Educators*.
 19. Worsnop C. (1994). *Screening Images: Ideas for Media Education*. Mississauga.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.2.6>

METODYCZNY SYSTEM KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO UCZNIÓW Z ZABURZENIAMI UKŁADU MIĘŚNIOWO-SZKIELETOWEGO I INTELIGENCJI

Olena Chebotarova

*kandydat nauk pedagogicznych, starszy pracownik naukowy,
Kierownik Działu Edukacji Dzieci z Niepełnosprawnością Intelektualną
Instytutu Pedagogiki Specjalnej i Psychologii imienia Mykoły Jarmaczynki
Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-4560-3708*

Adnotacja. W artykule przedstawiono główne wyniki badań eksperymentalnych dotyczących opracowania i wdrożenia w praktyce metodycznego systemu kształcenia zawodowego uczniów z kompleksowymi niepełnosprawnościami, które łączą zaburzenia rozwoju motorycznego i intelektualnego. Autor przedstawia treść pedagogiczną metodycznego systemu kształcenia zawodowego, składniki i mechanizmy jego zapewnienia, scharakteryzowano etapy przygotowania do pracy, wskaźniki wydajności w każdym z nich. Koncentruje się na kształtowaniu kompetencji zawodowych uczniów jako zintegrowanego wskaźnika, który odzwierciedla ich zdolność do korzystania z wiedzy merytorycznej i praktycznej, umiejętności pracy, zdolności w praktycznej aktywności życiowej. Przedstawiono składniki kompetencji zawodowych uczniów z kompleksowymi zaburzeniami rozwojowymi, dane o ich kształtowaniu według wybranych wskaźników na głównych etapach kształcenia zawodowego w szkole. Scharakteryzowano komponent technologiczny systemu metodycznego – pedagogiczną technologię kształcenia zawodowego uczniów, która zapewnia optymalną dynamikę rozwoju ich aktywności zawodowej w systemie nauczania szkolnego.

Słowa kluczowe: kształcenie zawodowe, system metodyczny, kompetencje pracownicze, zaburzenia układu mięśniowo-szkieletowego i inteligencji, kompleksowe zaburzenia rozwojowe.